

23.6.2022

Sosiaali- ja terveysministeriö

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi mielenterveyslain (116/1990) muuttamisesta

Valtiovarainministeriön lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi mielenterveyslain muuttamisesta

Sosiaali- ja terveysministeriö on pyytänyt lausuntoa luonnoksesta hallituksen esitykseksi mielenterveyslain muuttamisesta. Esityksen tavoitteena on parantaa tahdosta riippumattomassa psykiatrisessa hoidossa olevien potilaiden oikeusturvaa edellyttämällä kirjallisen päätöksen tekemistä potilaan tahdon vastaisesti annettavasta säännöllisestä psykiatrisesta lääkehoidosta silloin, kun potilas vastustaa lääkehoitoa tai kun potilaan tahdosta ei saada selvyttä. Potilaalla olisi jatkossa mahdollisuus valittaa tästä päätöksestä hallintotuomioistuimeen.

Tavoitteena on saattaa vallitseva osin epäselvä oikeustila Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen edellyttämälle keskeisten ihmisoikeussopimusten mukaiselle tasolle. Muutosta on perusteltu myös kansallisen oikeuskäytännön yhtenäisyyden turvaamiseksi.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2023 ja se liittyy valtion vuoden 2023 talousarvioesitykseen.

Valtiovarainministeriö esittää lausuntonaan seuraavaa rajautuen esityksen taloudellisiin vaikutuksiin:

Ehdotuksen mukaan tahdonvastaista lääkitystä voidaan joutua toteuttamaan joko äkillisesti ja kertaluonteisesti esimerkiksi psykoosioireiden nopeaan vaikeutumiseen ja potilaan itselleen tai muille aiheuttaman välittömän terveyden tai turvallisuuden vaarantuessa taikka osana pitkäaikaista hoitosuunnitelmaa, jossa potilaan psykiatrisen sairauden hoitoa ei voida muulla tavoin edistää ja on todennäköisesti odotettavissa, että säännöllisellä lääkehoidolla saavutetaan merkittävää paranemista. Jo nyt tahdon vastainen lääkityksen anto raportoidaan erikseen, mutta sääntelyyn liittyvän mahdollisen uuden päätöslomakkeen ja sen täytön arvioidaan aiheuttavan lisätyötä hoitavalle lääkärille ja mahdollisesti myös sairaalan ylilääkärille. Lisäksi päätöksen valitusprosessi toisi lisätyötä sairaalan hallintoon. Ehdotuksesta arvioidaan lisäksi seuraavan uusi työvaihe lääkäreille, sillä jatkossa tahdonvastaisesta lääkityksestä tulisi tehdä kirjallinen päätös. Päätöksen tekisi hoitava lääkäri erilliselle lomakkeelle samassa yhteydessä

muiden potilasta koskevien kirjausten kanssa. Lisäksi ehdotus lisäisi hallinnollista työtä.

Vaikutusarvioinneissa on kerrottu, että *tahdonvastaisesti lääkehoitoa psykiatrisen sairauden hoitoon annettiin kaikkiaan 540 kertaa vuonna 2020*. Tahdonvastaista lääkehoitoa toteutettiin 273 potilaalle kaikkiaan 286 eri hoitojakson aikana. Eesityksen aiheuttamaan lisätyömäärän etukäteisarviointiin todetaan liittyvän epävarmuutta. Lähtökohdaksi on kuitenkin valittu tahdonvastaisten hoitojaksojen määrä, vaikkakin on todettu, että lääkityksen vastustaminen olisi oletettavasti hoitojakson vastustamista harvinaisempaa. *Tahdonvastaisia erikoissairaanhoidon jaksoja on todettu olleen vuonna 2019 yhteensä 7866. Laskelma perustuu arvioon, että jokaiseen hoitojaksoon liittyisi päätös tahdonvastaisesta lääkityksestä, ja siitä seuraavaan työmäärään*. Kirjallinen päätöksentekovelvoite on tasapainotettu siten, että tällainen päätös tulee tehdä säännöllisestä lääkähoidosta, ei akuuteissa tai lääkityksenmuutostilanteissa.

Valtiovarainministeriö toteaa, että esitettyjen lukujen ja perustelujen valossa voitaneen kyseenalaistaa, tulisiko päätös tahdonvastaisesta lääkähoidosta todella tehdyksi arvioidussa laajuudessa, minkä vuoksi arviointia tulisi pyrkiä vielä tarkentamaan. Samassa tulisi tarkastella, olisiko tarkennuksella vaikutusta hallinto-oikeuksien arvioituun käsittelymäärään.

Valtiovarainministeriö kiinnittää huomiota myös taloudellisten vaikutusten arvioinnin johdonmukaisuuteen. Ehdotuksessa on todettu s.15, että ”saatujen tietojen mukaan lomakkeen kentälle viemisen yhteiskustannukset ovat karkean arvion mukaan **260 000 euron ja 360 000 euron välillä** – riippuen kentällä olevien ICT-sopimusten sisällöstä, hyvinvointialueilla olevien potilastietojärjestelmien lukumäärästä sekä käyttöönoton ajankohdasta.” Edelleen sivun lopussa todetaan, että ”esityksen kertaluontoiset kustannukset olisivat yhteensä **320 000 euroa**, joista 20 000 euroa muodostuisi Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitokselle uuden lomakkeen määrittelystä ja loput 300 000 euroa syntyisivät uuden lomakkeen viemisestä hyvinvointialueiden asiakastietojärjestelmiin.” Arvioinnista ei selviä, miksi yhteenvedon arvio eroaa yksityiskohtaisemmasta erittelystä. Ministeriö esittää, että arviointia selkeytettäisiin tältä osin.

Edelleen valtiovarainministeriö ohjeistaa, että **esityksen vaikutukset tulisi arvioida voimaantulovuoden hintatasoon**. Esimerkiksi s.14 on todettu, että kustannusarviot on esitetty vuoden 2022 hintatasossa.

Lopuksi valtiovarainministeriö huomauttaa, että ehdotuksen edellyttämiä määrärahoja ei ole varattu julkisen talouden suunnitelmaan 2023-2026. **Rahoitus kyseisiin ehdotuksesta aiheutuviin kustannuksiin tulisi pystyä osoittamaan uudelleen järjestelyin kehyksen puitteissa.**

Osastopäällikön sijaisena,
budjettineuvos

Lauri Taro

Budjettineuvos

Virpi Vuorinen

Jakelu

STM/kirjaamo

VN/813/2021-VM-4

Seuraavat henkilöt ovat allekirjoittaneet tämän asiakirjan sähköisesti /

Följande personer har undertecknat denna handling elektroniskt /

This document has been signed electronically by the following persons: